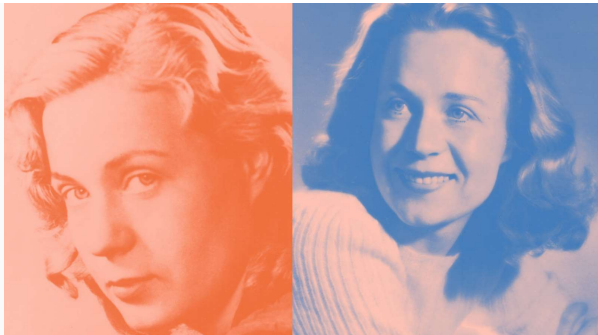

Magt, berømmelse og mange penge

Jens Andersen har 25 år efter den første skrevet en ny biografi om Tove Ditlevsen. Anmelder Lone Kühlmann er begejstret for de nye perspektiver på Ditlevsens forfatterskab. Foto: Udsnit af bogforsiden, Gyldendal.

Lone Kühlmann 18.09.2022

BØGER // ANMELDELSE – Tove Ditlevsen er klar i mælet i Jens Andersens nye biografi. Den rå og følsomme, sky og ekshibitionistiske forfatter, som sidste år blev internationalt anerkendt omtrent halvtreds år efter sin død, fængsler på ny Lone Kühlmann. Men hvorfor er Ditlevsens empatiske blik på børn og kvinder, for råderum og handlekraft, interessant anno 2022?

Ditlevsen. En biografi

Forfatter: Jens Andersen

Forlag: Gyldendal. Sideantal: 189. Udkom d. 14. sept. 2022

Det er ikke, fordi verden står og mangler bøger og artikler om Tove Ditlevsen, men Jens Andersens fine, lille bog kunne godt udkomme med en henvisning på forsiden "Nye læsere kan begynde her". For der kommer hele tiden nye læsere til, og de læser andre ting ind i Ditlevsens forfatterskab, end man gjorde, dengang bøgerne udkom.

Jens Andersen skriver i sit forord, at læsning af Tove Ditlevsens poesi og prosa i "nogle kærlighedsforvirrede" unge år førte til, at han begyndte at læse dansk på Københavns Universitet.

Kun for at opdage, at de studerende aldrig så en tekst af Tove Ditlevsen på studiet. Hun var fejlet hen i et hjørne sammen med andre kvindelige forfattere, der skrev

”navlepillende og selvcentreret” bekendelseslitteratur. Den type litteratur, som i dag hyldes som autofiktive mestermærker. Ikke mindst i Norden.

Ditlevsen, der aldrig manglede læsere, men nok anerkendelse fra det litterære parnas, kan nu i sin himmel glæde sig over, at *The Copenhagen Trilogy*, der består af de tre erindringsbøger *Barndom*, *Ungdom* og *Gift*, har givet hende et internationalt gennembrud, og i 2021 var den med på The New York Times’ liste over årets ti bedste bøger.

I senere interviews fortalte hun, hvordan en litteraturredaktør fra Aftenbladet læste de digte, hun forsøgte at afsætte til redaktionen med den ene hånd på manuskriptet og den anden oppe under hendes kjole

I dag virker det nærmest komisk og i hvert fald pinligt, at formanden for det såkaldte Kanonudvalg i 2004 forsvarede, hvorfor man havde foretrukket Martin Andersen Nexø frem for Tove Ditlevsen, med, at der var formatet til forskel.

Tove, anno 2022

Jens Andersen har aldrig kunnet slippe Ditlevsen. Det her er hans andet forsøg på at indkredse den rå og følsomme, sky og ekshibitionistiske forfatter, der ikke sparede nogen og allermindst sig selv.

Allerede i 1997 udkom hans *Til døden os skiller. Et portræt af Tove Ditlevsen*, men som Andersen skriver, har verden forandret sig, og det har han også selv.

Den nye bog bygger på den omfattende litteratur om Tove Ditlevsen, hendes efterladte papirer og personlige breve, men han citerer også flittigt interviews fra ugeblade og aviser, og det gør han ret i.

Forfatter Jens Andersen, fotograferet i 2017, debuterede i 1990 som biografiforfatter. Foto: Franne Voigt

Tove Ditlevsen lærte af sin første mand, Viggo F. Møller, at det betaler sig at holde sig gode venner med pressen, hvis man gerne ville frem i verden. Og det ville Tove. Hun lagde aldrig skjul på, at hun var villig til temmelig meget for at ryste støvet fra Barndommens Gade af sig og få eget brusebad og skrivemaskine.

I senere interviews fortalte hun, hvordan en litteraturredaktør fra Aftenbladet læste de digte, hun forsøgte at afsætte til redaktionen med den ene hånd på manuskriptet og den anden oppe under hendes kjole. En gang tog hun lange bukser på. Den dag fik hun ikke solgt noget digt. Så med Vesterbro-opvækstens viden om, at mænd kun er ude på én ting, gik hun tilbage til kjole, når hun skulle afsætte digte.

Drivkraft

Viggo F. Møller var 52, og hun var 22, da de blev gift, og hun brugte ham som en af de mange trædesten, der skulle føre hende videre. Han så straks hendes talent og bragte hendes digte i sit tidsskrift Hvedekorn. At blive trykt er det altafgørende for en ung digter.

Møller troede på talentet, og blev ved med at trykke hende, efter de var blevet gift og fortsatte generøst, da hun sejlede videre i et nyt ægteskab med en nogenlunde jævnaldrende.

Møller var hendes professor Higgins, sagde hun ærligt i senere interviews. Han lærte hende at spise med kniv og gaffel i både direkte og overført betydning, og hun forlod ham, da hun havde lært det, hun havde brug for.

Allerede under ægteskabet bliver hun i et interview spurgt, hvad hun ønsker sig af fremtiden, og hun svarer frimodigt: "Magt, berømmelse og så mange penge. Jeg vil gerne være berømt. Jeg kan godt lide, at folk kender mig, at de vender sig om, når jeg kommer ind et sted, og siger: "Der går Tove Ditlevsen.""

Man skal aldrig underkende sociale ambitioner som drivkraft for kunst, som maleren Per Kirkeby sagde engang, men selvom Tove Ditlevsen bestemt ikke kunne komme langt nok væk fra Hedebygade, var det ikke derfor, hun skrev. Det var hende fuldkommen umuligt at lade være med at skrive. "Det er slet ikke et arbejde, det kommer helt af sig selv," sagde hun, og det, der kom af sig selv, var gennem hele livet udsprunget af barndommens higen efter morens kærlighed og oplevelsen af at være mærkelig og anderledes end de andre.

Jens Andersen bringer et lille digt, som hun i et interview om sin karriere fortæller, at hun har skrevet som knap 12-årig og gemt i det syskrin, hun havde fået af sin bror til sin konfirmation:

Den unge rige kærlighed

med tusind bånd dem bandt.

Hvad gør det så at brudesengen

var en grøftekant?

Toves bedstemor slog syv kors for sig, men mon ikke vi kan gå ud fra, at den knap 12-årige, der læste alt, hvad hun kom i nærheden af, har været en tur forbi Emil Aarestrup:

O, var det Synd, at vi var ene?

At ved vaart Bryllup var saa faa?

At mellem høie tause Grene

En Stork vi kun i Reden saae?

En tragisk ironi

Som Tove Ditlevsen aldrig selv lagde skjul på, havde hun hele livet store psykiske problemer, som ikke blev mindre af, at hun kæmpede med et kolossalt misbrug af både sprut og piller. Det blev ikke mindre af hendes efterhånden fire ægteskaber og tre børn.

Hun lærte aldrig at styre et hus, alt sejlede, og børnene gik i lange perioder for lud og koldt vand. Hun elskede dem, men hun evnede ikke at tage sig af dem.

Andersen viser meget tydeligt, hvordan hun manipulerede sine psykiatere, når det hele blev for meget. Så blev hun indlagt i trygge rammer og brugte roen til at få sig selv nogenlunde på fode. Altid med skrivemaskinen. Ved skrivemaskinen kunne hun bruge sin empati og indsigt i menneskesindet til sine fine børneportrætter. En slående modsætning til hverdagen, en tragisk ironi, hun selv var fuldt bevidst om.

Lise Nørgaard fortæller, at Tove, når Victor efter et skænderi smækkede med døren og forsvandt i dagevis, tændte en smøg, satte sig til skrivemaskinen og beskrev deres kampe set fra sin egen side

Andersen citerer hendes udsagn fra 1973, der var året før hendes første offentliggjorte selvmordsforsøg. Hun blev efter efterlysninger i Radioavisen fundet døde i Rude Skov.

”Jeg ville det hele, jeg ville ha’ mand og hjem og børn, og jeg ville også skrive, og meget mere ville jeg – jeg ville ikke gå glip af en skid. Men man kan jo ikke eje noget, joh – en kop men ikke et menneske.”

Da hun i 1976 fik held med at gennemføre sit selvmord, ville mange finde årsagen i, at hun aldrig fik Akademiets store pris. Den ville hun uden tvivl være blevet glad for. Hun higede (som de fleste af os) efter anerkendelse. Men fra Jens Andersens bog får jeg indtryk af, at det snarere var hendes generelle mangel på livsduelighed, der har formet beslutningen. En stor kunstner, men ikke den store succes som menneske. Noget hun selv vidste alt for godt.

Kvinder og handlekraft

Da hun efter Edith Rodes død i 1956 blev tilbudt at overtage Rodes højtelskede brevkasse i Familie Journalens ”Små hverdagsproblemer”, var hendes første reaktion: “”Det kan du da aldrig klare.” Der havde jeg allerede nok i at klare mine egne problemer – hvordan skulle jeg så kunne klare andres? Men så opdagede jeg, at det gik egentlig meget godt, netop fordi jeg ikke selv har gået den lige, slagne landevej fra vugge til grav.”

Hun beholdt titlen og den menneskekærlige, men meget pragmatiske form. Der var ikke noget med at tale brevskriverne efter munden. Hun beholdt også brevkassens kolossale popularitet og det udprægede tillidsforhold, brevskriverne havde til den kloge brevkasseredaktør. Her nåede hun længere ud end med sine bøger, og hun holdt fast i brevkassen også under sine lange indlæggelser.

Jeg har det snart ligesom Jens Andersen. Man kan aldrig blive færdig med Tove

Så sad hun der på Skt. Hans og andre psykiatriske sygehuse og skrev sine usentimentale svar til kvinder i kærlighedsløse, kedsommelige og sommetider brutale ægteskaber. Det er påfaldende, især i de tidligere år, at Tove Ditlevsen ikke råder til at gøre det, hun måske selv ville have gjort, men altid tager udgangspunkt i brevskriverens virkelighed, og hvilke muligheder hun har for at ændre på sine forhold. Den handlekraft, vi besynger så højt i dag, var sjældent til disse kvinders rådighed.

Ikke alene klarede Tove Ditlevsen andre menneskers liv i brevkassen. Hun beskrev og svarede også på sine egne problemer i ægteskabet med sin fjerde og sidste ægtemand Victor Andreassen. De levede i et udpræget "Who is afraid of Virginia Woolf"-ægteskab – den slags, der trives ved tilskuere. Tove Ditlevsens gode ven og selv en populær brevkasseredaktør gennem mange år, Lise Nørgaard, fortæller, at Tove, når Victor efter et skænderi smækkede med døren og forsvandt i dagevis, tændte en smøg, satte sig til skrivemaskinen og beskrev deres kampe set fra sin egen side.

Når hun var færdig med brevet, læste hun det omhyggeligt igennem. Satte sig så for at rede trådene ud, som hun ville have gjort med et hvilket som helst andet brev, og sendte det til Familie Journalen med den uges andre svar.

Ifølge Lise Nørgaard var Victor Andreassen hemmeligt stolt, når hans vidtløftigheder endte i bladet. Jeg har flere gange forsøgt at finde eksempler på de selvoplevede spørgsmål og svar, den komplette samling udkom i 2019. Men det er det med en forfatter – man ved aldrig, hvor meget fiktion der er over fremstillingen.

Jeg har det snart ligesom Jens Andersen. Man kan aldrig blive færdig med Tove. Tak for det.

lise nørgaardlitteraturkanonTove DitlevsenVesterbro

Lone Kühlmann

Lone Kühlmann er journalist og forfatter. Hun har bestredet en række tillidsposter, bl.a. som formand for TV2Danmark 1995-99.